

Prof. dr Hasiba Hrustić,
Centar za pravna i finansijska istraživanja, Beograd

OPOREZIVANJE PRIHODA PRAVNIH LICA – NEREZIDENATA U SRBIJI*

SAŽETAK: Poreski status primanja pravnih lica nerezidenata je važan, ne samo u cilju privlačenja stranih direktnih investicija i njegovog upoređenja sa oporezivanjem primanja rezidenata, već i radi borbe protiv štetne poreske konkurencije, što je jedna od obaveza koju je Srbija preuzela potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU. Eliminisanje štetne poreske konkurencije bi trebalo da se vrši na osnovu principa iz Kodeksa ponašanja za poslovna oporezivanja, usvojenog u EU još 1997. godine. Kodeks je sačinjen radi otkrivanja i sprečavanja mera u poreskim zakonodavstvima rezervisanih samo za nerezidente na način da im se obezbeđuje povoljniji poreski tretman.

Ključne reči: nerezident, porez po odbitku, stalna poslovna jedinica

PRAVNO LICE NEREZIDENTNI OBVEZNIK

Kategorija poreskog obveznika pravnog lica rezidenta i nerezidenta čija dobit, koju ostvari na teritoriji Republike Srbije i izvan nje, podleže oporezivanju, definisana je Zakonom o porezu na dobit pravnih lica.¹ Nerezidentni obveznik je pravno lice koje je osnovano i ima mesto stvarne uprave i kontrole van teritorije Republike Srbije (u daljem tekstu: Srbija), a dobit koju ostvari poslovanjem

---

* Rad je primljen: 13. 4. 2014. godine.

¹ Zakon o porezu na dobit pravnih lica, *Službeni glasnik RS*, br. 25/01, 80/02, 80/02, 43/03, 84/04, 18/10, 101/11, 119/12, 47/13, 108/13; čl. 2, 3 i 3a.

preko stalne poslovne jedinice na teritoriji Srbije podleže oporezivanju, ukoliko međunarodnim ugovorom o izbegavanju dvostrukog oporezivanja koji se primenjuje u Srbiji nije drukčije uređeno. Stopa poreza na dobit pravnih lica je 15%.²

Stalna poslovna jedinica nerezidentnog obveznika

Stalna poslovna jedinica je svako stalno mesto poslovanja preko kojeg nerezidentni obveznik obavlja delatnost, a naročito:³

1. ogranak;
2. pogon;
3. predstavništvo;
4. mesto proizvodnje, fabrika ili radionica;
5. rudnik, kamenolom ili drugo mesto eksploatacije prirodnog bogatstva.

Stalnu poslovnu jedinicu predstavlja i stalno ili pokretno gradilište, građevinski ili montažni radovi, ako traju duže od šest meseci, i to:

- a) jedna od više izgradnji ili montaža koje se uporedno obavljaju, ili
- b) nekoliko izgradnji ili montaža koje se obavljaju bez prekida jedna za drugom.

Međutim, ukoliko je u međunarodnom ugovoru o izbegavanju dvostrukog oporezivanja koji se primenjuje u Srbiji, kao što je to, na primer, slučaj sa ugovorom sa Francuskom, Norveškom, Austrijom ili Kanadom, propisano da gradilište ili građevinski ili montažni radovi čine stalnu poslovnu jedinicu samo ako traju duže od dvanaest meseci, onda se primenjuju odredbe iz tog ugovora. Zato je u pogledu određivanja statusa stalne poslovne jedinice uvek neophodno proučiti ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja ukoliko je zaključen sa određenom zemljom kada se rešava konkretan slučaj.

Ako lice, zastupajući nerezidentnog obveznika, ima i vrši ovlašćenje da zaključuje poslovne ugovore u ime tog obveznika, smatra se da nerezidentni obveznik ima stalnu poslovnu jedinicu u pogledu poslova koje zastupnik vrši u ime obveznika.

Kada nerezidentni obveznik obavlja delatnost preko komisionara, brokera ili bilo kog drugog lica koje, u okviru vlastite delatnosti, posluje u svoje ime, a za račun obveznika, tada se ne smatra da postoji stalna poslovna jedinica. Stalnom poslovnom jedinicom ne smatra se ni:

1. držanje zaliha robe ili materijala koji pripadaju nerezidentnom obvezniku isključivo u svrhu skladištenja, prikazivanja ili isporuke, kao ni korišćenje prostorija za navedene svrhe;

---

² *Ibidem*, čl. 39.

³ *Ibidem*, čl. 4.

2. držanje zaliha robe ili materijala koji pripadaju nerezidentnom obvezniku isključivo u svrhu prerade u drugom preduzeću ili od strane preduzetnika;
3. držanje stalnog mesta poslovanja isključivo u svrhu nabavljanja robe ili prikupljanja informacija za potrebe nerezidentnog obveznika, kao ni obavljanje bilo koje druge aktivnosti pripremnog ili pomoćnog karaktera za potrebe nerezidentnog obveznika.

Nerezidentni obveznik koji obavlja delatnost u Srbiji poslovanjem preko stalne poslovne jedinice koja vodi poslovne knjige u skladu sa propisima kojima se uređuje računovodstvo (ogranak i drugi organizacioni delovi), oporezivu dobit utvrđuje u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica i podnosi za stalnu poslovnu jedinicu poreski bilans i poresku prijavu kao i poreski obveznik rezident.⁴

Ako stalna poslovna jedinica, preko koje nerezidentni obveznik obavlja delatnost, ne vodi poslovne knjige u skladu sa propisima kojima se uređuje računovodstvo i revizija, ipak je nerezidentni obveznik dužan da vodi u toj stalnoj poslovnoj jedinici evidenciju o svim podacima o prihodima i rashodima, kao i o drugim podacima od značaja za utvrđivanje dobiti koju ta jedinica ostvaruje poslovanjem na teritoriji Srbije. Nerezidentni obveznik dužan je da vodi navedenu evidenciju i da podnosi nadležnom poreskom organu poreski bilans i poresku prijavu ako delatnost na teritoriji Srbije obavlja preko stalne poslovne jedinice, čak i onda kada se ta jedinica saglasno međunarodnom ugovoru o izbegavanju dvostrukog oporezivanja ne smatra stalnom poslovnom jedinicom.

Kamata i pripadajući troškovi po osnovu zajma odobrenog stalnoj poslovnoj jedinici od strane njene nerezidentne centrale ne priznaju se kao rashod u poreskom bilansu stalne poslovne jedinice. Takođe, ni naknada po osnovu autorskog i srodnih prava i prava industrijske svojine, koju stalna poslovna jedinica isplaćuje svojoj nerezidentnoj centrali, ne priznaje se kao rashod u poreskom bilansu stalne poslovne jedinice.⁵

OBRAČUN POREZA PO ODBITKU NA PRIHODE NEREZIDENTA

Prema odredbi čl. 40. st. 1 Zakona o porezu na dobit pravnih lica (ZPDP), ukoliko određenim međunarodnim ugovorom o izbegavanju dvostrukog oporezivanja koji se primenjuje u Srbiji nije drukčije uređeno, porez na dobit po

⁴ Zakon o porezu na dobit pravnih lica, čl. 5.

⁵ *Ibidem*, čl. 20.

odbitku po stopi od 20 % obračunava se i plaća na prihode koje ostvari nerezidentni obveznik od rezidentnog pravnog lica po osnovu:

1) dividendi i udela u dobiti u pravnom licu, uključujući i imovinu koja se smatra dividendom koju ostvaruju članovi privrednog društva u likvidaciji a koja preostane posle podmirenja poverilaca (likvidacioni ostatak) iznad vrednosti uloženog kapitala (čl. 35. ZPDP);

2) naknada od autorskog i srodnih prava i prava industrijske svojine (u daljem tekstu: autorska naknada);

3) kamata;

4) naknada od zakupa i podzakupa nepokretnosti i pokretnih stvari na teritoriji Srbije.

Porez po odbitku na dividende i udele u dobiti

Obaveza plaćanja poreza po odbitku nastaje danom isplate dividende, a ne danom kada je doneta odluka o isplati dividende. Porez se plaća prilikom svake isplate dividende, nezavisno, od toga da li se dividenda isplaćuje u novcu ili u drugoj imovini privrednog društva.

Ako se dobit privrednog društva raspodeljuje za povećanje osnovnog kapitala (dodelom novih akcija u akcionarskom društvu, odnosno povećanjem udela u drugim privrednim društvima), vlasnici kapitala, u poreskom smislu, ne ostvaruju prihode od kapitala, pa se po tom osnovu ne obračunava i ne plaća porez po odbitku.

Kada se dobit raspodeljuje u toku godine (međudividenda), pri isplati međudividende nastaje obaveza plaćanja poreza po odbitku.

Osnovica poreza po odbitku je bruto prihod od dividende, što znači da je u bruto prihodu od dividende sadržan i iznos poreza po odbitku. Ako se dividenda utvrdi u neto iznosu, onda se osnovica za porez po odbitku (bruto prihod) utvrđuje tako što se utvrđeni neto iznos pomnoži koeficijentom za preračun koji zavisi od visine stope poreza po odbitku na dividende koja se u konkretnom slučaju primenjuje.

Ukoliko je međunarodnim ugovorom o izbegavanju dvostrukog oporezivanja određena niža stopa poreza po odbitku, onda se na prihode nerezidenta koji su rezidenti države ugovornice sa kojom je Srbija zaključila taj ugovor, primenjuje niža stopa iz ugovora. U zaključenim ugovorima o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, dividende se najčešće oporezuju u državi ugovornici čiji je rezident kompanija koja isplaćuje dividende, u skladu sa zakonima te države, ako je stvarni vlasnik dividende rezident druge države ugovornice, a razrezan porez ne može biti veći od:⁶

---

⁶ Videti: Međunarodni ugovori (MU): *Službeni list SFRJ*, br.: 28/75; 7/81; 11/81; 15/81; 7/82; 12/82; 2/83; 9/85; 14/85; 2/86; 4/86; 6/87; 8/87; 12/88, 16/89; *Službeni list SRJ*, br.: 2/97;

1) 5 % od bruto iznosa dividendi ako je stvarni vlasnik kompanija koja neposredno ima najmanje 25 % kapitala kompanije koja isplaćuje dividende;

2) 10 % od bruto iznosa dividendi u svim drugim slučajevima.

Stopa poreza po odbitku na dividendu iznosi 20 %, i primenjuje se prilikom isplate dividende nerezidentnim licima u sledećim slučajevima:

- kada je primalac prihoda rezident države sa kojom Srbija nije zaključila, odnosno ne primenjuje ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja;
- kada je primalac prihoda rezident države sa kojom je Srbija zaključila, odnosno primenjuje ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, ali primalac prihoda nije pružio dokaz da je rezident države ugovornice ili nije pružio dokaz da je stvarni vlasnik prihoda.

Na primer, skupština akcionarskog društva iz Beograda, donela je odluku da se neraspoređena dobit u iznosu od 100.000.000 dinara isplati kao dividenda akcionarima koji su na dan 15. aprila 2013. upisani u Centralni registar hartija od vrednosti. Svi akcionari pružili su dokaz o rezidentnosti na propisanom obrascu, izuzev akcionara iz Bosne i Hercegovine. Da su stvarni vlasnici prihoda od dividende, vidi se iz izvoda Centralnog registra hartija od vrednosti:

1. Za „Lek“ a. d., rezidenta Slovenije, primenjena je stopa od 5 %, jer je njegovo učešće u kapitalu veće od 25 %.
2. Za „Muru“ a. d., rezidenta Slovenije, primenjena je stopa od 10 %, jer je njegovo učešće u kapitalu manje od 25 %.
3. Za rezidenta Italije nije bitna visina učešća u kapitalu a propisana stopa je 10 %.
4. Za rezidenta iz Bosne i Hercegovine primenjena je stopa od 20 %, pošto nije dostavljen dokaz o rezidentnosti, te se ne može primeniti stopa iz ugovora od 15 %.
5. Za rezidenta iz SAD primenjena je stopa od 20 % jer Srbija nije zaključila ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja sa SAD.

Porez po odbitku na autorske naknade

Na autorske naknade koje su nastale i isplaćuju se pravnom licu nerezidentu države ugovornice koja je zaključila ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja sa državom u kojoj je taj primalac autorske naknade rezident, razrezan porez najčešće ne može biti veći od:

3/95; 5/96; 4/96, 2/98; 1/99; 1/01; 4/01; 2/98; 1/00; 10/01; *Sl. list SCG*, br. 4/03; 6/04; 3/06; *Službeni glasnik RS*, br. 102/07; 42/09; MU 1/10, MU 8/10, MU 4/11, MU 5/12, MU 6/12, MU 3–13, MU 13–13.

1) 5 % od bruto iznosa autorskih naknada za korišćenje ili za pravo korišćenja autorskog prava na književno, umetničko ili naučno delo, uključujući bioskopske filmove i filmove ili trake za televiziju ili radio;

2) 10 % od bruto iznosa autorskih naknada za korišćenje ili za pravo korišćenja patenta, zaštitnog znaka, nacрта ili modela, plana, tajne formule ili postupka ili za korišćenje ili za pravo korišćenja industrijske, komercijalne ili naučne opreme ili za obaveštenja koja se odnose na industrijska, komercijalna ili naučna iskustva.

Na primer, u ugovoru o izbegavanju dvostrukog oporezivanja zaključenim sa Nemačkom, izraz „autorske naknade“ definisan je u čl. 13. na sledeći način:⁷

„1. Autorske naknade koje nastaju u državi ugovornici i isplaćuju se rezidentu druge države ugovornice mogu se oporezivati u toj drugoj državi.

2. Autorske naknade mogu se oporezivati i u državi ugovornici u kojoj nastaju, u skladu sa zakonima te države, ali ako je primalac stvarni korisnik autorskih naknada, a razrezan porez ne može biti veći od 10 % od bruto iznosa autorskih naknada.

3. Izraz „autorske naknade“ označava plaćanja bilo koje vrste koja su primljena kao naknada za korišćenje ili za pravo korišćenja autorskog prava na književno, umetničko ili naučno delo, uključujući bioskopske filmove i filmove ili trake za televiziju ili radio, kao i za korišćenje ili za pravo korišćenja patenta, zaštitnog znaka, nacрта ili modela, plana, tajne formule ili postupka, ili za korišćenje ili pravo korišćenja industrijske, komercijalne ili naučne opreme, ili za obaveštenja koja se odnose na industrijska, komercijalna ili naučna iskustva.”

Kada se autorska naknada isplaćuje rezidentu države sa kojom je Srbija zaključila ili primenjuje ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja i ukoliko je prema odredbama iz tog ugovora u pitanju autorska naknada, na isplatu te naknade nerezidentu Srbije plaća se porez po odbitku po stopi od 10 %, osim na autorske naknade rezidenata iz Egipta i Kine kada se po ugovoru sa ovim zemljama primenjuje stopa od 15 %, a na autorske naknade rezidenata iz Švedske i Francuske nulta stopa.

Da li je u pitanju autorska naknada utvrđuje se prema definiciji o autorskoj naknadi iz ugovora o izbegavanju dvostrukog oporezivanja.

Naknada koje rezidentno pravno lice plaća nerezidentnom licu za pravo TV prenosa sportskog događaja koji se odigrava u inostranstvu ili na naknadu za ustupanje prava prikazivanja TV emisije i filmova ili po osnovu ustuplje-

---

⁷ Ugovor između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Savezne Republike Nemačke o izbegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu, *Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori*, br. 12/88.

nog prava na objavljivanje i prodaju pisanog dela ili za pravo korišćenja imena nerezidenta, ima karakter prihoda od autorske naknade na koji se plaća porez po odbitku, nezavisno od toga da li se naknada plaća direktno međunarodnim sportskim organizacijama ili nerezidentnom pravnom licu.⁸

Prenos punog prava vlasništva nad imovinskom komponentom prava intelektualne svojine ne predstavlja autorsku naknadu jer se ne plaća pravo za korišćenje nečijeg prava intelektualne svojine.

Porez po odbitku na kamate

Porez po odbitku plaća se na kamate koje ostvaruje nerezidentno pravno lice po osnovu:

- datih finansijskih i robnih kredita,
- zajmova,
- dužničkih hartija od vrednosti, uključujući i obveznice dužničkih hartija od vrednosti (zajma) čiji je izdavalac država.

Na zateznu kamatu, na koju poverilac ima pravo u slučaju docnje dužnika, ne plaća se porez odbitku.

Osnovica poreza po odbitku je bruto prihod od kamate. Stopa poreza na prihode od kamate iznosi 20 %, i primenjuje se prilikom isplate kamate nerezidentnim licima u sledećim slučajevima:

– kada je primalac kamate rezident zemlje sa kojom Srbija nije zaključila i ne primenjuje ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja;

– kada je primalac kamate rezident zemlje sa kojom je Srbija zaključila, odnosno primenjuje ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, a primalac prihoda nije pružio dokaz da je rezident zemlje ugovornice ili nije pružio dokaz da je stvarni vlasnik prihoda od kamate.

Ako se kamata isplaćuju nerezidentima koji su rezidenti država sa kojima je zaključen ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, primenjuju se stope iz tih ugovora, ako nerezident dostavi potvrdu o rezidentnosti države sa kojom je zaključen ugovor i pruži dokaz da je stvarni vlasnik prihoda. U tom slučaju najčešće predviđene stope za oporezivanje kamate su 10 %, sa izuzetkom za rezidente Belorusije kada se primenjuje stopa od 8 %, zatim za rezidente Belgije, Malezije, Kine i Egipta kada se primenjuje stopa od 15 %, a za rezidente Nemačke, Holandije, Norveške, Finske, Francuske i Švedske stopa je nulta. Obaveza plaćanja poreza nastaje danom isplate kamate ili danom pripisa kamate glavnici. Isplatilac kamate mora da poseduje original potvrde o rezi-

---

⁸ Mišljenje Ministarstva finansija Republike Srbije: br. 413-00-2497/2010-04 od 22. 09. 2010. godine; br. 430-07-00185/2010-04 od 27. 08. 2010. godine; br. 413-00-1035/2010-04 od 05. 07. 2010. godine; br. 413-00-2595/2009-04 od 24. 12. 2009. godine.

dentnosti nerezidenta primaoca kamate koja se podnosi i u slučaju kada se primenjuje nulta stopa oporezivanja prilikom svake isplate.⁹

Na primer, na isplatu kamate rezidentu Luksemburga obračunava se i plaća porez po stopi od 20 % jer sa Luksemburgom Srbija nije zaključila ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, dok se na isplatu kamate rezidenta Mađarske primenjuje stopa iz zaključenog ugovora o izbegavanju dvostrukog oporezivanja od 10 %.

Na osnovu napred navedenog, u Srbiji su u povoljnijem položaju poreski obveznici nerezidenti koji su ostvarili dividendu, autorsku naknadu ili kamatu na teritoriji Srbije, a rezidenti su države sa kojom je zaključen ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, jer se tada primenjuje povoljnija (niža) stopa oporezivanja u odnosu na opšti nivo.

Porez po odbitku na kapitalne dobitke

Na prihode po osnovu kapitalnih dobitaka koje na teritoriji Srbije ostvari nerezidentni obveznik od pravnog ili fizičkog lica, bilo da je rezident ili nerezident ili od otvorenog investicionog fonda, obračunava se i plaća porez po propisanoj stopi iz ugovora o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, a ako sa zemljom rezidentnosti nerezidenta nije zaključen taj ugovor stopa poreza od 20 % (čl. 40 st. 5. ZPDP).

Kapitalnim dobitkom smatra se prihod koji obveznik ostvari prodajom, odnosno drugim prenosom uz naknadu (čl. 27. do 29. ZPDP):

1) nepokretnosti koje je koristio kao osnovno sredstvo za obavljanje delatnosti;

2) prava industrijske svojine;

3) udela u kapitalu pravnih lica i akcija i ostalih hartija od vrednosti, koje u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS), odnosno Međunarodnim standardima finansijskih izveštaja (MSFI) predstavljaju dugoročne finansijske plasmane, osim obveznica izdatih u skladu sa propisima kojima se uređuje izmirenje obaveze Republike po osnovu zajma za privredni razvoj, devizne štednje građana i dužničkih hartija od vrednosti čiji je izdavalac, u skladu sa zakonom, Republika, autonomna pokrajina, jedinica lokalne samouprave ili Narodna banka Srbije;

4) investicione jedinice otkupljene od strane otvorenog investicionog fonda, u skladu sa zakonom kojim se uređuju investicioni fondovi.

Kapitalnim dobitkom smatra se i prihod koji ostvari nerezidentni obveznik od prodaje nepokretnosti, udela u kapitalu pravnih lica i akcija i ostalih

---

⁹ Mišljenje Ministarstva finansija Republike Srbije, br. 413-01-2169/2008-04 od 03. 12. 2008. godine.

hartija od vrednosti, investicione jedinice otkupljene od strane otvorenog investicionog fonda imovine, kao i od prodaje nepokretnosti na teritoriji Srbije koju nije koristio za obavljanje delatnosti.

Kapitalni dobitak predstavlja razliku između prodajne cene imovine i njene nabavne cene. Ako je razlika negativna, u pitanju je kapitalni gubitak.

Prodajnom cenom smatra se ugovorena cena, odnosno, u slučaju prodaje povezanom licu, tržišna cena ako je ugovorena cena niža od tržišne. Kao ugovorena, odnosno tržišna cena uzima se cena bez poreza na prenos apsolutnih prava. Licem povezanim sa obveznikom smatra se i svako nerezidentno pravno lice iz jurisdikcije sa preferencijalnim poreskim sistemom (čl. 59. st. 7. ZPDP), o čemu će u daljem tekstu biti reči. Prodajnom cenom kod prenosa prava putem razmene za drugo pravo smatra se tržišna cena prava koje se dobija u naknadu, korigovana za eventualno primljenu ili plaćenu razliku u novcu.

Nabavna cena jeste cena po kojoj je obveznik stekao imovinu, umanjena po osnovu amortizacije. Nabavna cena koriguje se na procenjenu, odnosno fer vrednost, utvrđenu u skladu sa MRS, odnosno MSFI i usvojenim računovodstvenim politikama, ukoliko je promena na fer vrednost iskazivana u celini kao prihod perioda u kojem je vršena.

Nabavna cena imovine stečene konverzijom obveznikovog potraživanja u učešću u kapitalu subjekta privatizacije u postupku restrukturiranja, jeste najniža obezvređena vrednost te imovine nakon izvršene konverzije, utvrđena u skladu sa MRS, odnosno MSFI i usvojenim računovodstvenim politikama.

Ako cena po kojoj je imovina nabavljena nije iskazana u poslovnim knjigama obveznika, ili nije iskazana za svrhu određivanja kapitalnog dobitka, to je tržišna cena na dan nabavke, koju utvrdi nadležni poreski organ.

Kod prodaje nepokretnosti u izgradnji, nabavnu cenu čini iznos troškova izgradnje koji su do dana prodaje iskazani u skladu sa MRS, odnosno MSFI i propisima kojima se uređuje računovodstvo. Nabavna cena za nepokretnost stečenu putem osnivačkog uloga ili njegovim povećanjem, jeste tržišna cena nepokretnosti na dan unosa uloga.

Kod hartija od vrednosti kojima se trguje na organizovanom tržištu, nabavna cena je cena koju obveznik dokumentuje kao stvarno plaćenu, a ako ne poseduje odgovarajuću dokumentaciju – najniža tržišna cena ostvarena na organizovanom tržištu u periodu od godinu dana koji prethodi prodaji te hartije od vrednosti ili u periodu trgovanja, ukoliko se trgovalo kraće od godinu dana.

Kod hartija od vrednosti kojima se ne trguje na organizovanom tržištu, nabavna cena jeste cena koju obveznik dokumentuje kao stvarno plaćenu, a ako ne poseduje odgovarajuću dokumentaciju – njena nominalna vrednost. Nabavnu cenu hartija od vrednosti pribavljenih putem osnivačkog uloga ili povećanjem osnivačkog uloga, čini tržišna cena koja je važila na organizovanom tržištu na dan unosa uloga ili ukoliko takva cena nije bila formirana, to je njena nominalna vrednost na dan unosa uloga.

Nabavna cena udela u kapitalu pravnih lica i prava industrijske svojine jeste cena koju obveznik dokumentuje kao stvarno plaćenu. Nabavna cena udela u kapitalu pravnih lica i prava industrijske svojine, stečenih putem osnivačkog uloga ili povećanjem osnivačkog uloga jeste tržišna cena na dan unosa uloga. Nabavna cena investicione jedinice sastoji se od neto vrednosti imovine otvorenog fonda po investicionoj jedinici na dan uplate, uvećane za naknadu za kupovinu ukoliko je društvo za upravljanje naplaćuje.

Kapitalni dobitak uključuje se u oporezivu dobit. Kapitalni gubitak ostvaren pri prodaji jednog prava iz imovine može se prebiti sa kapitalnim dobitkom ostvarenim pri prodaji drugog prava iz imovine u istoj godini. Ako se i posle prebijanja iskaže kapitalni gubitak, dopušteno je njegovo prebijanje na račun budućih kapitalnih dobitaka u narednih pet godina (čl. 30. ZPDP).

Nerezidentni obveznik – primalac kapitalnih dobitaka dužan je da nadležnom poreskom organu, u opštini na čijoj teritoriji se nalazi nepokretnost, odnosno sedište privrednog društva u kojem nerezidentni obveznik ima udeo ili hartije od vrednosti koji su predmet prodaje, preko poreskog punomoćnika određenog u skladu sa propisima kojima se uređuje poreski postupak i poreska administracija, podnese poresku prijavu u roku od 30 dana od dana ostvarivanja prihoda, na osnovu koje nadležni poreski organ donosi rešenje o plaćanju poreza.

Porez po odbitku na prihode od izvođenja umetničkog, sportskog ili sličnog programa

Oporezivanjem porezom po odbitku na isplate naknade za izvođenje estradnog, zabavnog, umetničkog, sportskog ili sličnog programa stvoren je zakonski osnov da se u Srbiji mogu oporezovati naknade koje se isplaćuju po osnovu izvođenja ovih programa. Prema odredbi čl. 40. st. 2. ZPDP porez po odbitku obračunava se i plaća i na prihode pravnog lica nerezidentnog obveznika po osnovu izvođenja estradnog, zabavnog, umetničkog, sportskog ili sličnog programa u Srbiji, koji nisu oporezovani kao dohodak fizičkog lica u skladu sa propisima kojima se uređuje oporezivanje dohotka građana (izvođača, muzičara, sportiste i sl.).

Osnovica poreza je bruto prihod od izvođenja programa, a stopa poreza po odbitku od 20 % primenjuje se prilikom isplate naknade pravnim licima nerezidentima, nezavisno od toga da li je primalac naknade iz zemlje sa kojom je ili nije zaključen ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja.

Na primer, rezidentno pravno lice organizuje održavanje muzičkog koncerta u Srbiji, na kojem nastupaju dva muzička ansambla. Stvarni vlasnici ugovorene naknade, odnosno prihoda od nastupa u Srbiji su pravna lica nerezidenti. Muzički koncert je održan, i pravno lice rezident je izvršio isplatu pravnim licima nerezidentima u ugovorenim iznosima, obračunao i platio porez po odbitku i podneo poresku prijavu u propisanom roku.

Oporezivanje prihoda po osnovu naknade od zakupa i podzakupa

Prema odredbi čl. 40. st. 6. ZPDP porez po rešenju obračunava se i plaća na naknadu od zakupa i podzakupa nepokretnosti i pokretnih stvari na teritoriji Srbije koju nerezidentni obveznik ostvaruje od lica koje nije dužno da obračunava, obustavlja i plaća porez po odbitku (na primer, fizičko lice).

Nerezidentni obveznik – primalac naknade od zakupa i podzakupa nepokretnosti i pokretnih stvari na teritoriji Srbije, dužan je da nadležnom poreskom organu, u opštini na čijoj teritoriji se nalazi nepokretnost, odnosno sedište privrednog društva u kojem nerezidentni obveznik ima udeo ili hartije od vrednosti koji su predmet prodaje, preko poreskog punomoćnika određenog u skladu sa propisima kojima se uređuje poreski postupak i poreska administracija, podnese poresku prijavu u roku od 30 dana od dana ostvarivanja prihoda, na osnovu koje nadležni poreski organ donosi rešenje o plaćanju poreza.

Prema ugovorima o izbegavanju dvostrukog oporezivanja uobičajeni standard je da se dobit preduzeća države ugovornice od obavljanja međunarodnog saobraćaja brodom ili vazduhoplovom oporezuje samo u toj državi, odnosno oporezuje se samo u državi ugovornici u kojoj se nalazi sedište stvarne uprave tog preduzeća. Izraz „međunarodni saobraćaj brodom ili vazduhoplovom” koji obavlja preduzeće države ugovornice, obuhvata:

(1) davanje u zakup brodova ili vazduhoplova bez posade i goriva; i

(2) davanje u zakup kontejnera (uključujući prikolice i drugu opremu za prevoz kontejnera), od strane tog preduzeća, ako je to izdavanje povremeno povezano sa obavljanjem međunarodnog saobraćaja brodom ili vazduhoplovom.

Zatim, u pogledu iznajmljivanja nepokretnosti, uobičajena odredba u ugovorima o izbegavanju dvostrukog oporezivanja je ona prema kojoj se dohodak koji rezident države ugovornice ostvari od nepokretnosti ili dohodak koji se ostvari neposrednim korišćenjem, iznajmljivanjem ili drugim načinom korišćenja nepokretnosti (uključujući dohodak od poljoprivrede ili šumarstva), a koja se nalazi u drugoj državi ugovornici, može oporezivati u toj drugoj državi. Izraz „nepokretnost” ima značenje prema poreskom zakonu države ugovornice u kojoj se odnosna nepokretnost nalazi, ali, u svakom slučaju obuhvata pripatke nepokretnosti, stočni fond i opremu koja se koristi u poljoprivredi i šumarstvu, prava na koja se primenjuju odredbe opšteg zakona o zemljišnoj svojini, plodouživanje nepokretnosti i prava na promenljiva ili stalna plaćanja kao naknade za iskorišćavanje ili za pravo na iskorišćavanje mineralnih nalazišta, izvora i drugih prirodnih bogatstava. Brodovi i vazduhoplovi ne smatraju se nepokretnostima.

Porez po odbitku na isplate prihoda stalnoj poslovnoj jedinici nerezidenta

Prema odredbi čl. 40. st. 9. ZPDP, porez po odbitku ne obračunava se i ne plaća na prihode koji se isplaćuju stalnoj poslovnoj jedinici nerezidentnog obveznika: na dividende i udele u dobiti, uključujući i imovinu koja se smatra dividendom koju ostvaruju članovi privrednog društva u likvidaciji a koja preostane kao likvidacioni ostatak iznad vrednosti uloženog kapitala; na autorsku naknadu; kamatu; naknadu od zakupa i podzakupa nepokretnosti i pokretnih stvari. Međutim, ako nerezidentni poreski obveznik ima stalnu poslovnu jedinicu u Srbiji, a stvarni vlasnik prihoda je nerezidentno pravno lice koje ostvaruje te prihode nezavisno od svoje poslovne jedinice, porez po odbitku se plaća. Porez po rešenju ne obračunava se i ne plaća na kapitalne dobitke niti na naknadu od zakupa i podzakupa nepokretnosti i pokretnih stvari ako se isplaćuju stalnoj poslovnoj jedinici nerezidentnog obveznika.

Otkup sekundarne sirovine i otpada

Obveznik rezident koji otkupljuje sekundarne sirovine i otpad od pravnog lica rezidenta ili nerezidenta, dužan je da prilikom isplate naknade tim licima obračuna, obustavi i na propisani račun uplati porez po odbitku po stopi od 1 % od iznosa isplaćene naknade (čl. 40. st. 12. ZPDP). Iznos te naknade ne sadrži porez na dodatnu vrednost. Isplatilac naknade sastavlja i u roku od 15 dana od isteka tromesečja podnosi nadležnom poreskom organu poresku prijavu, koja sadrži najmanje podatke o izvršenom prometu i obračunatom i plaćenom porezu.

USLOVI NEOPHODNI ZA PRIMENU UGOVORA O IZBEGAVANJU DVOSTRUKOG OPOREZIVANJA

Prilikom obračuna poreza po odbitku na prihode nerezidenta, isplatilac prihoda primenjuje odredbe ugovora o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, pod uslovom da nerezident dokaže status rezidenta države sa kojom je Srbija zaključila ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja i da je nerezident stvarni vlasnik prihoda, a u skladu sa odredbom čl. 40a ZPDP. Ako isplatilac prihoda primeni odredbe ugovora o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, a nisu ispunjeni navedeni uslovi, što za posledicu ima manje plaćen iznos poreza, isplatilac prihoda snosi razliku između plaćenog i dugovanog poreza.

Status rezidenta države sa kojom je zaključen ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, nerezident dokazuje kod isplatioca prihoda potvrdom o rezidentnosti overenom od nadležnog organa druge države ugovornice čiji je rezident.

Nadležni poreski organ, na zahtev nerezidenta, dužan je da izda potvrdu o porezu plaćenom u Srbiji.

Porez po odbitku za svakog obveznika i za svaki pojedinačno ostvareni, odnosno isplaćeni prihod isplatilac obračunava i uplaćuje na propisane račune u momentu kada je prihod ostvaren, odnosno isplaćen (čl. 71. ZPDP). Porez se obračunava i plaća po propisima koji važe u momentu isplate prihoda.

Osnovica poreza po odbitku je ostvareni bruto prihod, a ako se prihod ugovori u neto iznosu, onda se osnovica za porez po odbitku (bruto prihod) utvrđuje tako što se neto iznos pomnoži odgovarajućim koeficijentom.

Za isplatu poreza po odbitku jemči isplatilac prihoda (čl. 111. ZPDP). Za neizmirene poreske obaveze pravnog lica organizovanog u obliku ortačkog društva neograničeno solidarno odgovara svaki član društva svojom imovinom, a za pravno lice organizovano u obliku komanditnog društva odgovara neograničeno solidarno komplementar.

Akcionar, odnosno član društva sa ograničenom odgovornošću koji poseduje 50 % i više akcija, odnosno udela odgovara neograničeno solidarno za neizmirene poreske obaveze zavisnog društva.

Poreske obaveze obuhvataju i troškove prinudne naplate, kamate i novčane kazne, kao i troškove poresko-prekršajnog postupka.

JURISDIKCIJE SA PREFERENCIJALNIM PORESKIM SISTEMOM

Jurisdikcijom sa preferencijalnim poreskim sistemom ili teritorijom poreskog raja smatra se teritorija sa poreskim suverenitetom na kojoj se primenjuje zakonodavstvo koje pruža mogućnosti za značajno manje poresko opterećenje u poređenju sa predviđenim prema odredbama ZPDP i zakona kojim se uređuje oporezivanje dohotka građana, i to za dobit pravnih lica, bilo svih ili onih koja ispunjavaju posebne uslove, kao i za dividende koje ta lica raspodeljuju svojim osnivačima. Jurisdikcije sa preferencijalnim poreskim sistemom onemogućavaju ili otežavaju utvrđivanje stvarnih vlasnika pravnih lica od strane poreskih organa Srbije i onemogućavaju ili otežavanje utvrđivanje poreskih činjenica od značaja za utvrđivanje poreskih obaveza prema propisima Srbije (čl. 3a ZPDP).

Na prihode koje ostvari nerezidentno pravno lice iz jurisdikcije sa preferencijalnim poreskim sistemom po osnovu autorskih naknada, kamata, naknada po osnovu zakupa i podzakupa nepokretnosti i pokretnih stvari kao i naknada

po osnovu usluga, bez obzira na mesto njihovog pružanja ili korišćenja, obračunava se i plaća porez po odbitku po stopi od 25 % (čl. 40. st. 3. i 4).

Porez po odbitku ne plaća se na prihode koje ostvari nerezidentni obveznik, odnosno nerezidentno pravno lice iz jurisdikcije sa preferencijalnim poreskim sistemom, od kamata po osnovu dužničkih hartija od vrednosti čiji je izdavalac Srbija, autonomna pokrajina, jedinica lokalne samouprave ili Narodna banka Srbije.

Nerezidentnim pravnim licem iz jurisdikcije sa preferencijalnim poreskim sistemom smatra se pravno lice:

- 1) osnovano na teritoriji te jurisdikcije, ili
- 2) koje ima registrovano sedište na teritoriji te jurisdikcije, ili
- 3) čije je mesto stvarne uprave ili sedište uprave na teritoriji iste.

Nerezidentnim pravnim licem iz jurisdikcije sa preferencijalnim poreskim sistemom smatra se i nerezidentno pravno lice koje je rezident države ugovornice sa kojom je Srbija zaključila ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja.

Ukoliko rezidentno pravno lice isplaćuje prihode stalnoj poslovnoj jedinici nerezidentnog pravnog lica iz jurisdikcije sa preferencijalnim poreskim sistemom, dužno je da obračuna i uplati porez po odbitku (čl. 40. st. 10. ZPDP). Prihodi kao i sa njima povezani rashodi ne uzimaju se u obzir za potrebe utvrđivanja poreske osnovice stalne poslovne jedinice nerezidentnog pravnog lica iz jurisdikcije sa preferencijalnim poreskim sistemom.

Pravilnikom o Listi jurisdikcija sa preferencijalnim poreskim sistemom navedene su države i poreski suverene teritorije koje se smatraju jurisdikcijama sa preferencijalnim poreskim sistemom:¹⁰ Andora (Andorra), Angvila (Anguilla), Antigva i Barbuda (Antigua and Barbuda), Aruba (Aruba), Bahami (Bahamas), Bahrein (Bahrain), Barbados (Barbados), Belize (Belize), Bermuda (Bermuda), Britanska devičanska ostrva (British Virgin Islands), Kajmanska ostrva (Cayman Islands), Božično ostrvo (Christmas Island), Kukova ostrva (Cook Islands), Dominikanska Republika (Dominican Republic), Foklandska ostrva (Falkland Islands), Fidži (Fiji), Gibraltar (Gibraltar), Grenada (Grenada), Gvam (Guam), Gernzi (Guernsey), Gvajana (Guyana), Hong Kong (Hong Kong), Ostrvo Men (Isle of Man), Džersi (Jersey), Liberija (Liberia), Lihtenštajn (Liechtenstein), Makao (Macao), Maldivi (Maldives), Maršalska ostrva (Marshall Islands), Mauricijus (Mauritius), Monako (Monaco), Monserat (Montserrat), Nauru (Nauru), Holandski Antili (Netherlands Antilles), Niue (Niue), Normandska ostrva (Normand Isles), Palau (Palau), Panama (Panama), Sveti Kits i Nevis (Saint Kitts and Nevis), Sveta Lucija (Saint Lucia), Sveti

---

¹⁰ Pravilnik o Listi jurisdikcija sa preferencijalnim poreskim sistemom, *Službeni glasnik RS*, br. 122/12.

Vinsent i Grenadini (Saint Vincent and the Grenadines), Samoa (Samoa), San Marino (San Marino), Sejšeli (Seychelles), Solomonska ostrva (Solomon Islands), Tonga (Tonga), Trinidad i Tobago (Trinidad and Tobago), Ostrva Turks i Kaikos (Turks and Caicos Islands), Tuvalu (Tuvalu), Devičanska ostrva SAD (US Virgin Islands), Vanuatu (Vanuatu).

Međutim, u napred pomenutom pravilniku na listi nisu navedene Holandija, Švajcarska i Luksemburg ili teritorije nekih zemalja u Evropi koje imaju autonoman poreski sistem, odnosno suverenitet: Kampione, Madeira, koje jesu jurisdikcije sa preferencijalnim poreskim sistemom ili zemlje poreskog raja, ukoliko se kao kriterijum uzima povoljniji poreski tretman rezervisan samo za nerezidente, zatim, nisu navedeni u Aziji i na Pacifiku: Labuan (Malezija), Marijanska ostrva, Filipini, Singapur, Tahiti, Tajland i Zapadna Samoa; u Zapadnoj Hemisferi: Kostarika, Portoriko, St. Kits i Nevis, Vest Indis i Urugvaj; na Srednjem Istoku: Izrael i Liban; a u Africi: Džibuti i Tandžer (Tanger).¹¹

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom, Srbija se obavezala da će tokom procesa pridruživanja svoj unutrašnji pravni sistem uskladiti sa pravnim tekovinama Evropske unije (*acquis communautaire*).¹² Naročitu pažnju u tom sporazumu zaslužuju mere usmerene ka daljoj reformi fiskalnog sistema i borba protiv štetne poreske konkurencije, predviđeni odredbom čl. 100. st. 2. Eliminisanje štetne poreske konkurencije treba da se vrši na osnovu principa iz Kodeksa ponašanja za poslovna oporezivanja, usvojenog u Evropskoj uniji (EU) još 1997. godine.¹³ Smisao Kodeksa je da se smanje ili ukinu poreske mere koje čine štetnu poresku konkurenciju a rezervisane su za nerezidente kojima se obezbeđuje niži nivo oporezivanja, uključujući i nulto oporezivanje u odnosu na opšti nivo koji se primenjuje za rezidente. Posledice štetne poreske konkurencije su da države koje imaju povoljniji poreski status za nerezidente narušavaju poresku osnovicu u drugim državama putem tih poreskih beneficija i nivoom oporezivanja koji je značajno niži za nerezidente, uključujući i nulto oporezivanje.¹⁴ Imajući to u vidu, obveznici pravna lica nerezidenti u Srbiji koji su rezidenti država sa kojima je Srbija zaključila, odnosno primenjuje ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, su u povoljnijem položaju u odnosu na obveznike rezidente, jer se na njihove prihode primenjuju niže stope oporezivanja. Time su narušeni principi iz Kodeksa ponašanja za poslovna oporezivanja, odnosno obaveza Srbije preuzeta iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

¹¹ Hasiba Hrustić, „Zemlje poreskog raja“, u monografiji: *Poreska harmonizacija u Evropskoj uniji*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 40–48.

¹² Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, *Službeni list RS*, broj 83/2008.

¹³ The Code of Conduct for business taxation, *Official Journal C 2/4 of 06/01/1998*.

¹⁴ Hasiba Hrustić, *Poreska harmonizacija u Evropskoj uniji*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2011, 149–151.

ZAKLJUČAK

Srbija je u oblasti poreza na putu da ispuni EU standarde. U tom smislu, prioritet u narednom periodu je usklađivanje poreskih propisa sa EU poreskim direktivama i unapređenje rada poreske uprave. U skladu sa potpisanim Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, Srbija se, *inter alia*, obavezala na saradnju u oblasti oporezivanja, koja obuhvata i borbu protiv štetne poreske konkurencije. EU Kodeks ponašanja za poslovna oporezivanja je osnovni dokument koji se koristi za identifikaciju i eliminisanje mera štetne poreske konkurencije. Tim kodeksom utvrđeni su kriterijumi za otkrivanje mera štetne poreske konkurencije, rezervisanih samo za nerezidente na način da im se obezbeđuje povoljniji poreski tretman kroz niži efektivni nivo oporezivanja u odnosu na nivo koji važi za ostale poreske obveznike.

Pravna lica nerezidenti koji su u Srbiji obveznici poreza na dobit pravnih lica, a rezidenti su država sa kojima je Srbija zaključila ili primenjuje ugovor o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, u povoljnijem su položaju u odnosu na obveznike rezidente, jer se njihovi prihodi oporezuju nižom stopom poreza po odbitku.

Jedna od obaveza Srbije, koja proističe iz potpisanog Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, jeste i kompletiranje mreže bilateralnih ugovora o izbegavanju dvostrukog oporezivanja sa državama članicama EU, u skladu sa poslednjim izmenama OECD Modela konvencije o porezima na prihode i kapital. Kompletiranje mreže bilateralnih ugovora pretpostavlja, ne samo zaključivanje ovih ugovora sa državama članicama sa kojima nisu zaključeni, već i reviziju postojećih, imajući u vidu da je sadržaj odredbi tih ugovora uveliko izmenjen brojnim revizijama OECD Modela konvencije o porezima na prihode i kapital, i da suštinski ne odražavaju savremeni pravni i ekonomski ambijent u kojem se odvija međunarodno poslovanje.

LITERATURA

- Hrustić, Hasiba, *Poreska harmonizacija u Evropskoj uniji*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2011.
- Međunarodni ugovori (MU): *Službeni list SFRJ*, br.: 28/75; 7/81; 11/81; 15/81; 7/82; 12/82; 2/83; 9/85; 14/85; 2/86; 4/86; 6/87; 8/87; 12/88, 16/89; *Službeni list SRJ*, br.: 2/97; 3/95; 5/96; 4/96, 2/98; 1/99; 1/01; 4/01; 2/98; 1/00; 10/01; *Službeni list SCG*, br. 4/03; 6/04; 3/06; *Službeni glasnik RS*, br. 102/07; 42/09; MU 1/10, MU 8/10, MU 4/11, MU 5/12, MU 6/12, MU 3–13, MU 13–13.
- Mišljenje Ministarstva finansija Republike Srbije: br. 413-01-2169/2008-04 od 03. 12. 2008. godine; br. 413-00-2595/2009-04 od 24. 12. 2009. godine; br. 413-

00-2497/2010-04 od 22. 09. 2010. godine; br. 430-07-00185/2010-04 od 27. 08. 2010. godine; br. 413-00-1035/2010-04 od 05. 07. 2010. godine.

Pravilnik o Listi jurisdikcija sa preferencijalnim poreskim sistemom, *Službeni glasnik RS*, br. 122/12.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, *Službeni list RS*, br. 83/2008.

The Code of Conduct for business taxation, *Official Journal C 2/4 of 06/01/1998*.

Ugovor između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Kraljevine Holandije o izbegavanju dvostrukog oporezivanja dohotka i imovine, *Službeni list SFRJ – „Međunarodni ugovori”*, br. 12/82.

Ugovor između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Savezne Republike Nemačke o izbegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu, *Službeni list SFRJ – „Međunarodni ugovori”*, br. 12/88.

Zakon o porezu na dobit pravnih lica, *Službeni glasnik RS*, br. 25/01, 80/02, 43/03, 84/04, 18/10, 101/11, 119/12, 47/13, 108/13.

THE TAXATION OF NON-RESIDENT LEGAL ENTITY REVENUES

Professor Hasiba Hrustić, LL. D.

The Center for Law and Financial Research, Belgrade

S u m m a r y

Tax status of non-resident legal entity revenues is important, not only in order to attract foreign direct investment and to compare this taxation with taxation of resident revenues, but also in order to fight against harmful tax competition, which is one of the assumed obligations of Serbia arising from the ratified Stabilization and Association Agreement with the European Community. Elimination of harmful tax competition should be carried out on the basis of the principles of the Code of Conduct for business taxation agreed in the EU in 1997. The Code was specifically designed to detect and prevent measures in the tax laws reserved only for non-residents by providing them with a more favorable tax treatment.

Keywords: non-resident, withholding tax, permanent establishment